

**Geologian tutkimuskeskus, mineraalitekniikka Outokumpu
AMPUMARATOJEN TULEVAISUUS –SEMINAARI, Helsingin Messukeskus
GoExpo-messujen yhteydessä 5.3.2010 klo 12.00-17.00;
Järjestäjä: Ampumaharrastusfoorumi**

- Väinö Hintikka valmistui DI v. 1972 Teknillisestä Korkeakoulusta, kaivostekniikan opintosuunnalta pääaineena mineraalien hienonnuks ja rikastus
- Hän toimi tutkimusinsinöörinä Outokumpu yhtiön Metallurgisessa Tutkimuslaitoksessa, Porissa 1972-1985, jolloin hän siirtyi VTT:n, Mineraalitekniikan laboratorioon Outokumpuun, jossa hän edelleen toimii Erikoistutkijana. (laboratorio liitettiin vuoden 2004 alusta Geologian tutkimuskeskukseen KTM:n toimesta).
- Hänen toimenkuvaan ovat kuuluneet malmien hyödyntämiseen liittyvien prosessien tutkimus- ja kehitystyö sekä uusien prosessien kehittäminen liittyen, jauhatukseen, vaahdotukseen ja niiden prosessisäätöön, kuin myös sekä magneettierotus että paineliuotusprosessit.
- Pilaantuneiden maiden puhdistus, uutena mineraalitekniikan sovellutuksena, on ollut noin 1990 lähtien uutena, erityisenä mielenkiinnon ja kehityksen kohteena jatkuvasti kasvavalla volyyymillä.
- Hänellä on tutkimustöistensä noin 65 kansainvälistä julkaisua, joista 25 on tieteellistä (patentit mukanaan luettuina). Julkaisut liittyvät luonnollisesti tehtyjen tutkimustöiden aihepiireihin.
- Yksi tutkimus- ja kehitysaihe on hänen työurallaan noussut ylitse muiden; - ongelmajätteiden hyötykäyttö erityisesti raskasmetallien talteenotto pilaantuneista maista, ja niiden käyttö primaaristen luonnonvarojen korvaajina (Säästäjinä, Malmit yms.).

GTK:n tutkimus kohdistuu mm. pilaantuneiden maiden puhdistukseen.

Maan käyttö ja ympäristö

Tutkittuja ja tällä menetelmällä testattuja kohteita on jo runsaasti

- *Haulikkorata kohteita* 4 kpl (Malmi, Viikinmäki, Lintharju (Suonenjoki),
- *Luodikkorata kohteita* 7 kpl Malmi, Viikinmäki (useita), Lintharju (useita),
Ylämylly (useita), Kouvola, Lappeenranta, Niinisalo
- Kohteiden vaihtuessa on hyödynnetty edellisistä opittua kokemusta
- Kohteiden lukumäärän kasvaessa on kokonaisuosaaminen luonnollisesti parantunut

Tutkimuksella saatuja tuloksia

- Menetelmäkehitystä erityyppisten ongelmakohteiden puhdistukseen
- Parhaimmillaan on kehitetyllä tekniikalla saatu uusiokäyttöön soveltuvaa *puhdistettua maata*, joka täyttää nykyiset *ympäristönormit* ja antaa *kierrätykseen soveltuvan raskasmetallirikasteen (luodit tai haulit)*. Nämä *tuovat puhdistuskustannuksia kompensoivat tuloja*.
- *Merkittävänä etuna on maiden kuljetuksen poisjäännin antama säästö; - Puhdistus voi tapahtua paikanpäällä siirrettävällä puhdistusasemalla.*
- Vain metallirikasteet tarvitsevat kuljetuksen. *Metallien kierrätyksestä on lisäksi etuna primääristen luonnonvarojen säästöt (malmit ja niiden jalostusketjujen raaka-ainesäästöt)*.

Ampumaratojen puhdistuksen peruste

- Lyijy (Pb) on *erittäin paha hermomyrkky*, joka voi aiheuttaa erityisesti kasvuikäisissä kehityshäiriöitä ja pysyviä hermovaurioita.
- Maa-aineksen puhdistus on kestävän kehityksen arvojen mukainen velvoite, koska maa-aineksen epäpuhtaudet tulevat ravinneketjussa ihmisten ravinteiden kautta kehoomme, aiheuttaen terveyshaittoja.
- Sillä turvataan myös pohjavesivarantojen puhtaus ja käyttökelpoisuus; lyijystä syntyy vesiliukoisia yhdisteitä ilman ja veden vaikutuksesta.
- Ampumaratojen puhdistuksessa on siis *päätavoitteena maa-aineksen puhtaus, ja puhdistuksesta saatavalla metallirikasteella voidaan kompensoida puhdistuskustannuksia.*
- Samalla metallit tulevat kerätyksi pois maata turmelemasta, ja saadaan hyötykäyttöön.

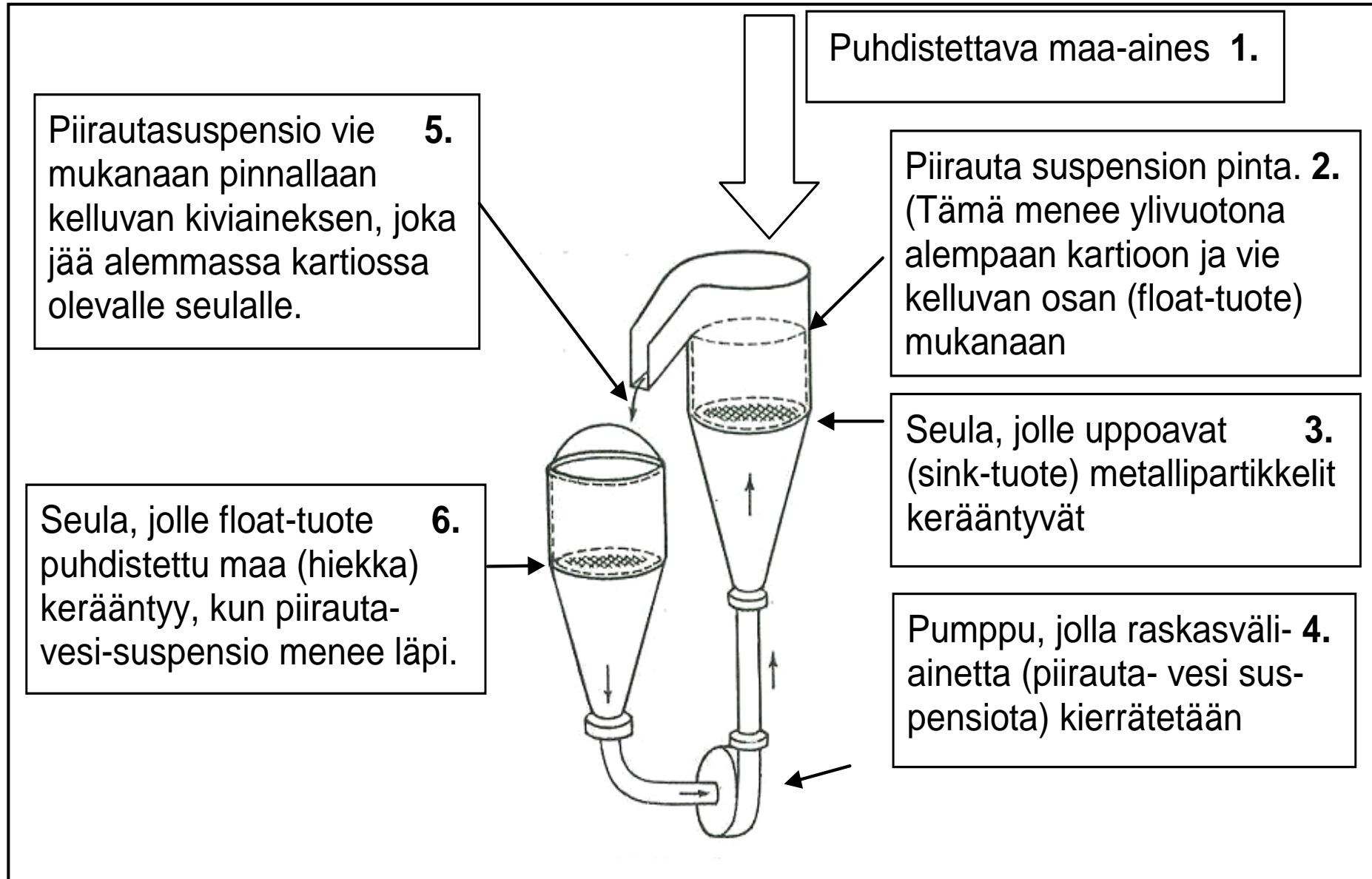
Tyypillinen turvesuohaulikkorata. Autojen takana näkyvät ampumalavat. Ampuminen on tapahtunut lampeen päin. Lintharju Suonenjoki (pohjavesialue).

Moreenipohjainen luodikkorata, josta otettiin tutkimusnäytteet. Ylämylly Liperi (pohjavesialue).

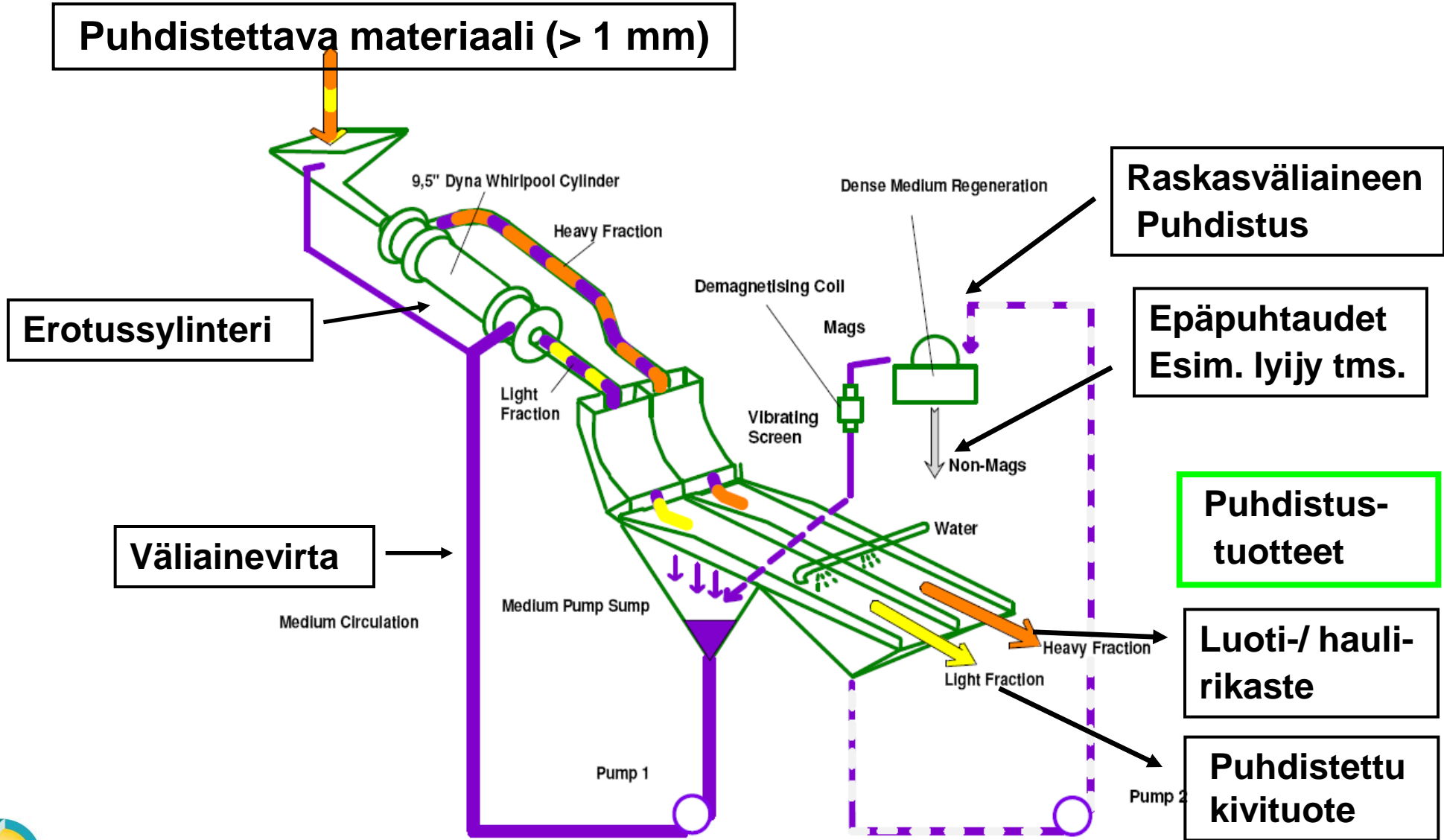
Sink-float erotuksen periaatekaavio

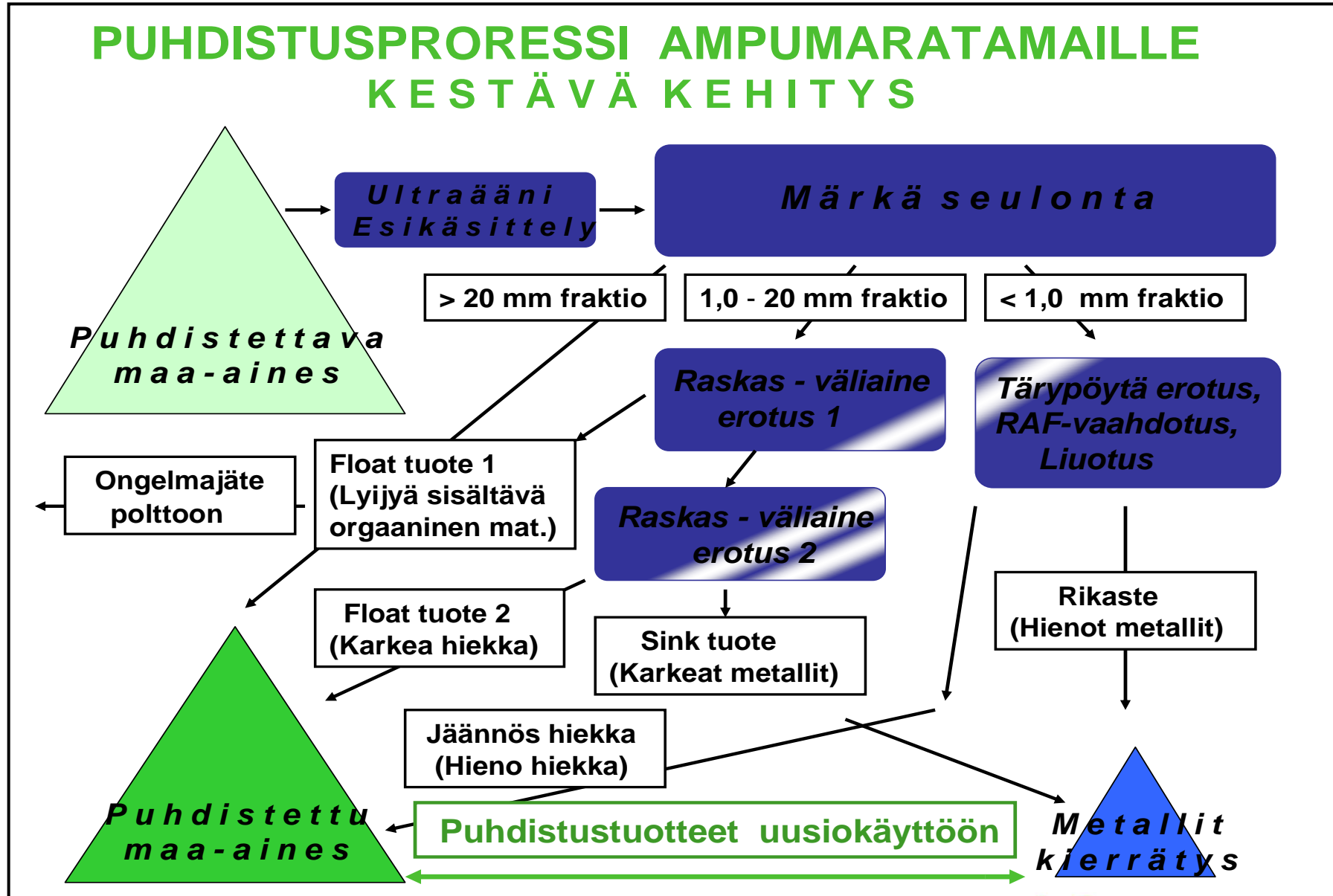
Raskasväliaine-erotus; tulokset fraktioittain, Ylämylly

Tuote	Massa (%)	Pb + Cu (%)	Saanti (%)
5/ 16 mm luodit (Sink-tuote 2)	2,63	95	70,36
5/ 16 mm kiviaines (Float-tuote 2)	6,51	0,029	0,05
5/ 16 mm elopäräinen (Float-tuote 1)	0,10	3,632	0,10
Lasy > 5 mm	9,24	27,13	70,51
1/ 5 mm luodit (Sink-tuote 2)	0,70	95	18,61
1/ 5 mm kiviaines (Float-tuote 2)	22,48	0,1	0,63
Lasy > 1 mm	32,42	9,84	89,76
Lasy < 1 mm	67,58	0,539	10,24
Kok lasy	100,0	3,6	100,0

Raskasväliaine-erotuskaavio ampumaratamaiden puhdistukseen

Tutkimuksissa kehitetty ja useilla materiaaleilla testattu prosessi.

Luotiratamaasta erotetut puhdistustuotteet

Kestävä kehitys => ympäristömyönteisyys

Puhdistettu kiviaines uusiokäyttöön
suoraan kohteessa

Luotirikaste, kierrätys
metallien valmistus

**Ampumaratamaan luotipenkoista tuotettua metallirikastetta. Sen hinta on $0,8 \times 1,7$ (Pb) + $0,2 \times 5,4$ (Cu) = 2,4 €/kg = 2440 €/t rikaste
Maa-aineksen arvosisältö 24,4 €/t on jos se sisältää 1,0 % luoteja
Kevitsan 0,3 % Ni; 0,4 % Cu malmi rikast. myyntiarv. 2500 €/t /t rik.**

Haulikkoradasta erotetut haulit, (kolme eri aluetta)

Näytteiden haulipitoisuudet maaineksessa

Vasen	31,9 %
Keskimmäinen	5,1 %
Oikea	16,1 %

Näytteet edustavat

50 cm x 50 cm pinta-
alalta ja 3 cm syvää
maanpintakerrosta.

Kolmea erilaista
haulitihentymäaluetta

Ampumaradan puhdistuksesta saadusta luotirikasteesta sulatuksella saadut lyijy- ja kupari- tuotteet kierrätykseen. Samalla tavalla voidaan hyödyntää haulitkin.

Edellisistä valamalla tehdyt tuotteet

Kiinteytetyt lyijy ja kupari tuotteet jatkojalostukseen

Lyijytuotteen puhtaus on 98% ja kuparituotteen on 94%, vaikka sulatuskokeet olivatkin vain alustavia kokeita.

Arvioidut puhdistuskustannukset ampumaratamaille. Koetehdas mittakaavainen ajo (120 t). (Jäännös lyijy 135 ppm)

	1000 €/jakso	€/tonni
Palkat	97	1,93
Prosessointi kustannukset	302	6,05
Yhteensä		
Kohteen valmistelu ja lopetustyöt	152	3,03
Yhteensä		
Projektin hoito (toimeksiantajan puolelta)	17	0,34
Kokonaistoimintakustannukset	471	9,42
Yhteensä		
Pääomakustannukset		10,4
(2,6 M€ x 0,2)/500 000 t/v)		
KOKONAISKUSTANNUKSET		~ 20

Kustannukset on laskettu 6 kk vuodessa, katkeavalla kaksivuorojärjestelmällä 25 t/h toimivalle laitokselle.

YMPÄRISTÖONGELMAT ENNEN JA NYT

AMPUMARADAT yms. RASKASMETALLI KONTAMINAATIO

- Vaikean luokan ympäristöongelma = Aikapommi
- Loppusijoitus, Tulilankaa jatketaan; - Ei paukahan meidän käsiin
- Kestävän kehityksen mukainen ratkaisu

POMMI PURETAA,
OSAT HYÖTY KÄYTTÖÖN
MIKÄLI MAHDOLLISTA

